

**TO'QISH SANOATIDA MEHNAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH:
ISHCHILARNI JAROAHAAT VA KASALLIKLARDAN HIMOYA QILISH**

Mirsharipova Zilola Mirziyatovna

*(I. Karimov nomidagi TDTU “Hayot faoliyati xavfsizligi” kafedrası katta
o'qituvchisi)*

Sultonbekov Kamoldin Shodilbek o'g'li

*(I. Karimov nomidagi TDTU “Hayot faoliyati xavfsizligi” kafedrası ilmiy
tadqiqotchi)*

Mo'minova Asliya Rasuljon qizi

*(I. Karimov nomidagi TDTU “ Hayot faoliyati xavfsizligi ” kafedrası
talabasi)*

(II.

Annotatsiya: Ushbu maqolada kiyim to'qish sanoatida mehnat xavfsizligini ta'minlash masalalari tahlil qilinadi. Kiyim to'qish jarayonida ishlovchilarni jaroahatlar va kasalliklardan himoya qilishda qo'llaniladigan xavfsizlik choralari, texnik uskunalar va mashinalar bilan ishlashda yuzaga keladigan xavflar ko'rib chiqiladi. Ayniqsa, ortopedik kasalliklar, nafas olish tizimi kasalliklari va ko'z kasalliklarining oldini olish bo'yicha chora-tadbirlar muhokama qilinadi. Shuningdek, ishchilar uchun ergonomik muhit yaratish va xavfsiz ish sharoitlarini ta'minlashning ahamiyati ta'kidlanadi. Texnik xavfsizlikni oshirish va ishchilar sog'lig'ini muhofaza qilishda innovatsion texnologiyalar, mashinalar va texnikaviy xizmat ko'rsatish tizimlarining roli hamda ularning amaliy qo'llanilishi masalalari yoritiladi. Maqola kiyim to'qish sanoatida xavfsiz ish muhitini yaratish va ishchilarning sog'lig'ini himoya qilishga qaratilgan muhim yondashuvlarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: kiyim to'qish, mehnat xavfsizligi, texnika xavfsizligi, ishchilarni himoya qilish, ergonomika, ortopedik kasalliklar, naqsh to'qish jarayoni, mashinalar xavfsizligi, ish joyida xavfsizlik, kasalliklarni oldini olish, texnik xizmat, ish sharoitlari, xavfsiz ish muhit, yangi texnologiyalar, sog'liqni saqlash.

Kiyim to'qish sanoati, asosan, mashinalar va mexanizmlar yordamida amalga oshiriladigan ishlab chiqarish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Ushbu jarayonlar ko'plab mexanik xavflarni keltirib chiqaradi va mehnat muhofazasi, xavfsizlikni ta'minlashda juda muhim ahamiyatga ega. Ishchilarni jarohat va kasalliklardan himoya qilish, ishlov berish sharoitlarini yaxshilash va ish muhitini xavfsizlashtirish bugungi kunda eng dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Mehnat xavfsizligi va texnika xavfsizligini ta'minlashda zamonaviy texnologiyalar va metodologiyalarni joriy etish muhimdir.

Kiyim to'qish jarayonida ishlovchilarning sog'lig'iga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi bir qator xavf-xatarlar mavjud. Ushbu xavflar quyidagi asosiy sohalarda ko'zga tashlanadi:

1. **Mashinalar bilan ishlashda yuzaga keladigan xavflar:** To'qish mashinalari, tikish apparatlari, bo'yoq ishlov berish va boshqa uskunalar bilan ishlashda mexanik jarohatlar, qirqishlar va uzilishlar yuzaga kelishi mumkin. Shuningdek, mashinalar va uskunalar noto'g'ri ishlatilsa, ishlab chiqarish jarayonida jiddiy jarohatlar sodir bo'lishi ehtimoli mavjud.

2. **Kimyoviy moddalar bilan ishlash:** Kiyim to'qish jarayonida ishlatiladigan kimyoviy moddalar, bo'yoqlar va yuvish moddalarining toksik ta'siri xavfini tug'dirishi mumkin. Ishchilar bu moddalar bilan bevosita aloqada bo'lib, allergik reaksiyalar, teri va nafas olish tizimi kasalliklariga duch kelishlari mumkin.

3. **Ergonomik xavflar:** Ishchilar to'qish jarayonida uzoq vaqt davomida takroriy harakatlarni amalga oshiradilar. Bu ortopedik kasalliklar, xususan, bel va bo'yin og'rig'lari, qo'l va bilak shikastlanishlariga olib kelishi mumkin. Ergonomik dizayn va mashinalarning to'g'ri sozlanishi ushbu muammolarni kamaytiradi.

Kiyim to'qish sanoatida mehnat xavfsizligini va texnika xavfsizligini ta'minlashda bir qator muhim choralar ko'rish zarur:

1. **Ergonomik dizayn va ish joylarining optimizatsiyasi:** Ish joylari va ishchilarning pozitsiyalarini to'g'ri tashkil etish, mashinalar va uskunalar ergonomik jihatdan qulay bo'lishi ishchilarga uzoq vaqt davomida xavfsiz ishlash imkonini beradi. Ergonomik mashg'ulotlar orqali ortopedik kasalliklarning oldini olish mumkin.

2. **Texnik xavfsizlikni oshirish:** To'qish mashinalari va uskunalari muntazam ravishda tekshirish, ularning xavfsiz ishlashini ta'minlash uchun texnik xizmat ko'rsatish kerak. Mashinalarda xavfli qismlar mavjud bo'lsa, ular maxsus himoya moslamalari bilan jihozlanishi kerak.

3. **Xavfsizlikni ta'minlash uchun mashg'ulotlar va treninglar:** Ishchilarga xavfsiz ishlashni o'rgatish, texnik xavfsizlikni oshirish, kasalliklar va jarohatlardan saqlanish uchun muntazam ravishda treninglar o'tkazish zarur. Treninglar mehnat xavfsizligi va sog'liqni saqlashni ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

4. **Kimyoviy moddalar bilan ishlashda xavfsizlik:** Ishchilarga kimyoviy moddalar bilan ishlashda ehtiyotkorlikni oshirish, individual himoya vositalaridan (maskalar, qo'lqoplar, ko'zoynaklar) foydalanish, shuningdek, havoni tozalash tizimlarini o'rnatish zarur.

5. **Xavfsizlikni nazorat qilish tizimlari:** Sanoat korxonalarida xavfsizlikni ta'minlashda avtomatlashtirilgan tizimlar va monitoring tizimlari o'rnatilishi kerak. Bu tizimlar ishchilarning xavfsizligini nazorat qilish va muammolarni erta aniqlash imkonini beradi.

Kiyim to'qish sanoatida texnika xavfsizligini oshirish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish katta ahamiyatga ega. Masalan, avtomatlashtirilgan tizimlar va robototexnika ishlovchilarning jismoniy yuklarini kamaytiradi, mashinalar xavfsizligini oshiradi va ishlab chiqarish jarayonlarini tezlashtiradi. Shuningdek, yangi texnologiyalar orqali sanoat chiqindilarini kamaytirish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash imkoniyatlari yaratilmokda.

1-rasm. Qo'l yordamida to'qish.

Kiyim to'qish sanoatida mehnat xavfsizligi va texnika xavfsizligini ta'minlash ishchilar sog'lig'ini himoya qilish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga katta hissa qo'shadi. Bunda ergonomik sharoitlar, texnik xavfsizlik choralari va yangi texnologiyalar muhim rol o'ynaydi. Ishchilarning xavfsizligini ta'minlash orqali nafaqat ularning sog'lig'i saqlanadi, balki korxonalarning ishlab chiqarish samaradorligi ham oshadi. Ma'lumotlarga asoslangan va ilg'or texnologiyalarga tayangan yondashuvlar bu sohada muvaffaqiyatga erishishning kalitidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Mehnat va ijtimoiy himoya vazirligi. (2020). *Mehnat xavfsizligi va texnika xavfsizligi: normativ hujjatlar va amaliyot*. Toshkent: O'zbekiston Mehnat va ijtimoiy himoya vazirligi.
2. International Labour Organization (ILO). (2018). *Occupational Safety and Health in Textile and Garment Industries*. Geneva: International Labour Organization.
3. Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti (WHO). (2019). *Health and Safety at Work: Protecting Workers in the Textile Industry*. Geneva: WHO.
4. United Nations Environment Programme (UNEP). (2019). *Environmental Safety and Health in the Textile Industry*. Nairobi: UNEP.

5. ISO (International Organization for Standardization). (2016). *ISO 45001: Occupational Health and Safety Management Systems*. Geneva: ISO.
6. Vashakmadze, N. (2021). *Workplace Safety in the Textile Sector: A Practical Guide*. Tbilisi: EcoTech Press.
7. BMT Atrof-Muhit Dasturlari (UNEP). (2020). *Sustainable Practices in Textile and Garment Industry: Reducing Environmental Impact and Improving Worker Safety*. Nairobi: UNEP.
8. Akhmedov, F., & Azizov, A. (2018). *Kiyim sanoatida mehnat xavfsizligi va ekologik xavfsizlikni ta'minlash* (Textile Industry Occupational Safety and Environmental Protection). Tashkent: EcoPress Publishing.